

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ І БІОТЕХНОЛОГІЇ ім. С.З. ГЖИЦЬКОГО**

**Кафедра безпеки виробництва та
механізації технологічних
процесів у тваринництві.**

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
**З нормативних дисциплін «Основи охорони праці», «Охорони праці в
галузі»**

Львів – 2014

І.Г. Ярошович, Б.П. Чайковський, Т.С. Ярошович. Термінологічний словник з нормативних дисциплін «Основи охорони праці», «Охорони праці в галузі» – Львів, 2014.- 23 с.

Рецензенти:

Пенцак О.М. – кандидат фізико-математичних наук, директор Львівського навчально-методичного центру з питань охорони праці;

Федишин Я.І. – професор, доктор філософії, кандидат фіз.-мат. наук, кафедри фізики і математики. ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького

Термінологічний словник затверджено на засіданні кафедри БВ та МТП у Тв., протокол № 5 від 7. 04. 2014 р.

Термінологічний словник затверджено на засіданні науково-методичної ради ветеринарного факультету, протокол № від _____2014р

Термінологічний словник укладено до Типової програми «Основи охорони праці», «Охорони праці в галузі» для вищих закладів освіти з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня для підготовки фахівців «Молодший спеціаліст», «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр». Для студентів усіх з напрямів підготовки ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького.

Вступ

Ми пропонуємо Вам ознайомитися з основними термінами та визначеннями з нормативних дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорони праці в галузі».

Терміни, встановлені стандартом, обов'язкові для використання в нормативних документах усіх видів, науково-технічній і довідковій літературі, у комп'ютерних інформаційних системах, які стосуються при вивченні нормативних дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорони праці в галузі». Даний словник розроблений відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21. 10. 2010 р. №969/922/216 « Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 9 листопада 2010 р. за № 1057/18352 і визначає зміст і обсяги навчання та форми контролю знань з нормативних дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорони праці в галузі».

Саме державні стандарти України (наприклад, ДСТУ 2293-99 "Охорона праці. Терміни та визначення основних понять", ДСТУ 2272-93 "Пожежна безпека. Терміни та визначення", ДСТУ 3038-95 "Гігієна. Терміни та визначення основних понять"), деякі інші Нормативні документи та Закони і надають термінологію та визначення основних понять при вивченні даних дисциплін. Однією зі специфічних форм людської діяльності є трудова діяльність, під якою розуміється не лише праця в класичному її розумінні, а будь-яка діяльність (наукова, творча, художня, надання послуг тощо), якщо вона здійснюється в рамках трудового законодавства.

Трудова діяльність – це джерело розвитку суспільства, створення матеріальних, культурних і духовних цінностей, передумова існування як кожної окремої людини, так і людства в цілому. У процесі трудової діяльності розвиваються здібності людини, мислення, чуттєве сприйняття світу. З точки зору фізіології будь-яка трудова діяльність – це витрати фізичної і розумової енергії людини, але ці витрати необхідні і корисні для неї. Виконуючи трудові обов'язки, людина працює не лише заради свого блага, а задля блага суспільства в цілому. З економічної точки зору трудова діяльність повинна забезпечувати максимально можливий рівень продуктивності, тому одним із завдань суспільства є забезпечення таких умов її, коли вона не буде спричиняти негативного впливу на здоров'я працюючих, не буде завдавати шкоди оточуючим людям та довкіллю. В ідеалі трудова діяльність повинна надавати людині задоволення і не бути надмірно важкою чи напруженою.

Охорона праці розв'язує два завдання. Одне з них – інженерно-технічне, яке передбачає запобігання небезпечним ситуаціям під час трудового процесу; друге – соціальне, пов'язане з компенсацією матеріальної та соціальної шкоди, заподіяної нещасним випадком або роботою в несприятливих умовах, тобто захист працівника та його прав. Тому розглядати охорону праці слід не як додаток до небезпечних технологічних процесів, роботи на

травмонебезпечному обладнанні чи зі шкідливими речовинами, а як самостійну галузь , сферу діяльності яка має на меті запобігати травмам, хворобам, людським жертвам, а отже, зменшенню соціальної напруженості у суспільстві.

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно - гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Враховуючи це, велике значення в ознайомленні всіх громадян країни з цими питаннями належить навчальній дисципліні «Основи охорони праці» та «Охорни праці в галузі», законодавчо визначеній, як нормативна у вищій школі, тобто обов'язкова для вивчення в усіх вищих навчальних закладах. «Основи охорони праці» та «Охорна праці в галузі», як навчальна дисципліна відіграє подвійну роль у процесі підготовки фахівців різних галузей – вона сприяє гуманітаризації освіти в технічних навчальних закладах і технізації освіти у гуманітарних. Охорона праці відіграє важливу роль як суспільний чинник, оскільки якими б вагомими не були трудові здобутки, вони не можуть компенсувати людині втраченого здоров'я, а тим більше життя та й те дається людині лише один раз. Необхідно пам'ятати, що через нещасні випадки та аварії гинуть на виробництві не просто робітники та службовці, на підготовку яких держава витратила значні кошти, а передусім люди - годувальники сімей, батьки та матері.

Зміст термінологічного словника відповідає вимогам типової програми та кредитно – модульної системи.

Мета і завдання які поставили автори при написанні термінологічного словника – допомогти студентам засвоїти матеріал з нормативних дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорни праці в галузі».

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аварійне освітлення - використовується для продовження роботи у випадках, коли раптове вимкнення робочого освітлення та пов'язане з ним порушення нормального обслуговування обладнання може спричинити вибух, пожежу, отруєння людей.

Аварійну вентиляцію - влаштовують у тих виробничих приміщеннях, в яких можуть статися аварії з виділенням значної кількості шкідливостей, а також коли при виході з ладу робочої вентиляції в повітрі можуть утворюватись небезпечні для життя працівників або вибухонебезпечні концентрації.

Адаптація – пристосування ока до зміни умов освітлення (рівня освітленості).

Аерація – здійснюється в холодних цехах за рахунок вітрового тиску, а в гарячих цехах за рахунок спільної і роздільної дії гравітаційного і вітрового тисків.

Акомодація – пристосування ока до зрозумілого бачення предметів, що розташовані від нього на неоднаковій відстані, за рахунок зміни кривизни кришталика.

Безпека – стан захищеності особи, коли з визначеною ймовірністю виключена небезпека, тобто можливість шкоди для здоров'я людини.

Безпека праці – стан умов праці, при якому відсутня дія на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Безпечні умови праці – стан умов праці, при яких вплив на працівника небезпечних і шкідливих чинників ліквідовано або вплив шкідливих виробничих чинників не перевищує допустимих норм.

Безпечність виробничого процесу – властивість виробничого процесу відповідати вимогам безпеки під час проведення його в умовах, установлених нормативною документацією.

Безпечність промислової продукції – властивість продукції забезпечувати і зберігати протягом певного терміну експлуатації рівень безпеки персоналу, людського оточення і довкілля у межах, зумовлених

вимогами чинних нормативних актів та досягнутим науково-технічним рівнем.

Біологічна дія струму - проявляється через подразнення та збудження живих тканин організму, а також через порушення внутрішніх біологічних процесів, що відбуваються в організмі і тісно пов'язані з його життєвими функціями.

Важкість праці – характеристика трудового процесу, що відображає ступінь загальних енерговитрат, переважне навантаження на опорно-руховий апарат, серцево-судинну, дихальну та інші системи.

Важкогорючі (важко спалювані) — речовини та матеріали, що здатні спалахувати, тліти чи обуглюватись у повітрі від джерела запалювання, але не здатні самостійно горіти чи обуглюватись після його видалення (матеріали, що містять спалювані та неспалювані компоненти, наприклад, деревина при глибокому просочуванні антипіренами, фіброліт та ін.);

Вентиляція (провітрювання) – регульований повітрообмін у приміщенні, сприятливий для людини, а також сукупність технічних засобів, що забезпечують такий повітрообмін.

Вибух - надзвичайно швидке хімічне перетворення, що супроводжується виділенням енергії та утворенням стиснутих газів, здатних виконувати механічну роботу.

Вибухонебезпечна зона – це простір у приміщенні або за його межами, у якому є в наявності, чи здатні утворюватися вибухонебезпечні суміші.

Вибухонебезпечна зона класу 0 – простір, у якому вибухонебезпечне середовище присутнє постійно, або протягом тривалого часу. Вибухонебезпечні зони класу 0 можуть мати місце переважно в межах корпусів технологічного обладнання і, у меншій мірі, в робочому просторі (вугільна, хімічна, нафтопереробна промисловість).

Вибухонебезпечна зона класу 1 – простір, у якому вибухонебезпечне середовище може утворитися під час нормальної роботи (тут і далі нормальна робота – ситуація, коли установка працює відповідно до своїх розрахункових параметрів).

Вибухонебезпечна зона класу 2 – простір, у якому вибухонебезпечне середовище за нормальних умов експлуатації відсутнє, а якщо воно виникає, то рідко і триває недовго.

Вибухонебезпечна зона класу 20 – простір, у якому під час нормальної експлуатації вибухонебезпечний пил у вигляді хмари присутній постійно або часто у кількості, достатній для утворення небезпечної концентрації суміші з повітрям, і простір, де можуть утворюватися пилові шари непередбаченої або надмірної товщини.

Вибухонебезпечна зона класу 21 – простір, у якому під час нормальної експлуатації ймовірна поява пилу у вигляді хмари в кількості, достатній для утворення суміші з повітрям вибухонебезпечної концентрації.

Вибухонебезпечна зона класу 22 – простір, у якому вибухонебезпечний пил у завислому стані може з'являтися не часто і існувати недовго, або в якому шари вибухонебезпечного пилу можуть існувати і утворювати вибухонебезпечні суміші в разі аварії.

Вимоги безпеки праці — вимоги, встановлені законодавчими актами, нормативно-технічною документацією, правилами та інструкціями, виконання котрих гарантує безпеку працівників.

Виробнича травма – травма, що сталася внаслідок дії виробничих чинників.

Виробниче приміщення – замкнутий простір у спеціально призначених будинках і спорудах, в яких постійно (по змінах) або періодично (протягом робочого дня) здійснюється трудова діяльність людей.

Виробниче середовище – сукупність фізичних, хімічних, біологічних, соціальних факторів, що діють на людину у процесі її трудової діяльності.

Виробничий мікроклімат – комплекс факторів виробничого середовища, які впливають на тепловий обмін організму працівника.

Виробничий ризик – імовірність ушкодження здоров'я працівника під час виконання ним трудових обов'язків, що зумовлена ступенем шкідливості та (або) небезпечності умов праці і науково-технічним станом виробництва.

Виробничий травматизм – явище, що характеризується сукупністю виробничих травм і нещасних випадків на виробництві.

Виробничий шум – це шум на робочих місцях, на дільницях або на територіях підприємств, що виникає під час виробничого процесу.

Виробничо зумовлені захворювання – захворювання, перебіг яких ускладнюється умовами праці, а їхня частота перевищує частоту подібних у працівників, котрі перебувають поза впливом на них певних професійних шкідливих факторів.

Вібрація – механічне коливання пружних тіл, що проявляється в їхньому переміщенні у просторі або в зміні їхньої форми.

Віброізоляція – це дія на процес передавання коливань від джерела збуджень до об'єкта, який потрібно захистити, за допомогою пристроїв, що розташовуються між ними.

Вібродемпферування – це зміна рівня вібрації шляхом перетворення механічної енергії на теплову, яка досягається за рахунок використання конструкційних матеріалів з більшим внутрішнім тертям (пластмас, резин), нанесенням на віброуючі поверхні шару пружнов'язких матеріалів (пластмаси, пінопласту, вініпора, рубероїду, ізола, бітумінералізованого войлока, гідроізола).

Відносна вологість – це відношення абсолютної вологості до максимально можливої вологості при даній температурі і виражається в відсотках.

Відбита яскравість – характеристика відбиття світлового потоку від робочої поверхні в напрямку очей працюючого, що визначає зниження видимості внаслідок надмірного збільшення яскравості робочої поверхні і вуалюються дії, знижує контраст між об'єктом і фоном.

Вогнезахист – це зниження пожежної небезпеки матеріалів та конструкцій шляхом спеціальної обробки.

Вогнестійкість конструкції — це здатність конструкції зберігати несучі та (або) огорожувальні функції в умовах пожежі

Вогонь - надзвичайно небезпечний фактор пожежі, однак випадки його безпосередньої дії на людей досить нечасті.

Вода - найбільш дешева і поширена вогнегасна речовина.

Водяний вогнегасник - вогнегасник, призначений для застосування водної вогнегасної речовини

Втома – сукупність тимчасових змін у фізіологічному і психічному стані людини, які з’являються внаслідок напруженої чи тривалої діяльності та призводять до погіршення її кількісних та якісних показників.

Галузеві ДНАОП (Державні нормативні акти з охорони праці) - поширюються тільки на певну галузь у масштабі України і передбачають гарантії безпечних умов праці відповідно до специфіки певної галузі.

Газовий вогнегасник - вогнегасник, призначений для застосування газової вогнегасної речовини.

Гігієна праці — галузь, що вивчає трудову діяльність людини і виробниче середовище, у якому вона відбувається, їх вплив на організм та розробляє санітарно-гігієнічні заходи, спрямовані на створення сприятливих і здорових умов праці й підвищення її продуктивності.

Гігієнічна характеристика умов праці – показники, що характеризують об’єктивні дані гігієнічного стану робочого місця, виробничого середовища і трудового процесу.

Гігієнічне нормування факторів навколишнього середовища – визначення безпечних для організму людини меж інтенсивності та тривалості впливу факторів навколишнього середовища.

Горіння - це екзотермічна реакція окислення речовини, яка супроводжується виділенням диму, виникненням полум’я та світіння.

Горючі (спалювані) — речовини та матеріали, що здатні самозайматися, а також спалахувати, тліти чи обвуглюватися від джерела запалювання та самостійно горіти після його видалення.

Гранично допустимий рівень виробничого фактора – рівень виробничого фактора, дія якого при роботі, що триває певний час, протягом усього трудового стажу, не призводить до травми, захворювання або розладів у стані здоров’я теперішнього і наступного покоління.

ГДК (Гранично допустима концентрація) шкідливих речовин у повітрі робочої зони - розуміють таку концентрацію, яка при щоденній (крім вихідних днів) роботі протягом 8 годин чи іншої тривалості (але не більше 40 годин на тиждень) за час всього трудового стажу не може зумовлювати професійних захворювань або розладів стану здоров'я, що визначаються сучасними методами як у процесі праці, так і у подальшому житті теперішнього і наступного поколінь.

Дим - це велика кількість найдрібніших часточок незгорілих речовин, що є у повітрі.

Детонація — це горіння поширюється з надзвуковою швидкістю, що сягає кількох тисяч метрів за секунду.

Допустимі умови праці - передбачають можливість напруження роботи механізму терморегуляції, що не виходить за межі можливостей організму, а також дискомфортні відчуття.

Допустимі мікрокліматичні умови - поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалій і систематичній дії на людину можуть спричинити до змін функціонального і теплового стану організму та напруження реакцій терморегуляції, що швидко проходять і нормалізуються й не виходять за межі фізіологічної пристосованості людини.

Дефлаграційне горіння — швидкість полум'я в межах декількох метрів за секунду.

Евакуація - вимушений процес руху людей з метою порятунку.

Евакуаційний вихід — це вихід з будинку (споруди) безпосередньо назовні або вихід із приміщення, що веде до коридору чи сходової клітки безпосередньо або через суміжне приміщення

Евакуаційне освітлення - призначене для забезпечення евакуації людей з приміщень при аварійному вимкненні робочого освітлення.

Електролітична дія струму - характеризується розкладом органічної рідини, в тому числі і крові, що супроводжується значними порушеннями їхнього фізико-хімічного складу.

Електрометалізація - проникнення у шкіру частинок металу внаслідок його розбризкування та випаровування під дією струму.

Електроофтальмія - це запалення зовнішніх оболонок очей, що виникає під впливом потужного потоку ультрафіолетових променів.

Електромагнітні поля – це сукупність електростатичного, поля електричного струму промислової частоти та електромагнітного поля радіочастотного діапазону.

Електротравма – це травма, викликана дією електричного струму або електричної дуги у вигляді місцевих пошкоджень тканин і органів.

Електричний удар – це збудження живих тканин організму електричним струмом, що проходить через нього, і виникнення довільних судомних скорочень м'язів.

Електричний шок - своєрідна важка нервово-рефлекторна реакція організму у відповідь на подразнення електричним струмом, що супроводжується глибокими розладами кровообігу, дихання, обміну речовин.

Електричний знак - це чітко окреслена пляма діаметром 1 - 5 мм сірого або блідо-жовтого кольору, що з'являється на поверхні шкіри людини, яка зазнала дії струму.

Загальна вібрація - передається через опорні поверхні на тіло людини і зумовлює коливання всього організму.

Загальне освітлення – освітлення, при якому світильники розміщуються в деякій зоні приміщення рівномірно (загальне рівномірне освітлення) або відносно того, де розташоване обладнання (загальне локалізоване освітлення).

Загальнообмінна вентиляція - підтримує нормальне повітряне середовище у всьому об'ємі робочої зони виробничого приміщення (цеху).

Займання - виникнення горіння при запалюванні.

Занулення – це зумисне з'єднання металевих частин електроустановки, які зазвичай не перебувають під напругою з нульовим захисним провідником.

Засіб індивідуального захисту – засіб, призначений для захисту одного працівника.

Засіб індивідуального захисту пожежника - засіб захисту, що надягається на тіло пожежника або його частину і застосовується під час гасіння пожеж та проведення пожежно-рятувальних робіт

Засіб колективного захисту – засіб, призначений для (одночасного) захисту двох і більше працівників.

Захисний одяг пожежника - спеціальний одяг, призначений для захисту тіла пожежника від впливу небезпечних факторів пожежі та вогнегасних речовин під час гасіння пожеж та проведення пожежно-рятувальних робіт.

Захисний одяг пожежника загального призначення - захисний одяг пожежника, призначений для захисту шкірного покриву пожежника, за винятком голови, кистей рук і ступнів ніг, за помірної температури навколишнього середовища, помірною тепловим випромінюванням, короткочасної дії полум'я.

Захисне взуття пожежника - спеціальне взуття, призначене для захисту ніг пожежника від впливу небезпечних факторів пожежі та вогнегасних речовин під час гасіння пожеж та проведення пожежно-рятувальних робіт.

Захисне заземлення – це захист людини від ураження струмом, якщо вона доторкнулася до металевих конструкцій електрообладнання, яке опинилося під напругою.

Звук - це розповсюдження звукової хвилі в пружному середовищі.

Інфразвук – це коливання пружного середовища з частотою меншою за 16 Гц, яке характеризується інфразвуковим тиском, інтенсивністю та частотою коливань.

Інфільтрація – надходження і виведення повітря відбувається через щілини і пори зовнішніх огорожень, через вікна, квартирки, спеціальні прорізи (провітрювання).

Каска пожежника - каска, призначена для захисту голови пожежника від ударів, впливу небезпечних факторів пожежі та вогнегасних речовин.

Конвергенція – здатність ока при розгляданні близьких предметів займати положення, при якому зорові осі обох очей перетинаються на конкретному предметі.

Комбінований вогнегасник - вогнегасник, призначений для застосування кількох вогнегасних речовин різних видів.

Комбіноване (суміщене) освітлення - застосовують коли в світлий час доби недостатнє за нормами природне освітлення доповнюють штучним.

Культура безпеки – кваліфікаційна і технологічна підготовка осіб, для яких гарантування безпеки потенційно небезпечного об'єкта є пріоритетною метою і внутрішньою потребою, що зумовлює самоконтроль і самоусвідомлення відповідальності під час виконання робіт, які впливають на рівень безпеки.

Межа вогнестійкості конструкції — показник вогнестійкості конструкції, який визначається часом від початку вогневого випробування за стандартного температурного режиму до втрати конструкцією несучої здатності, цілісності або теплоізолюючої здатності.

Межа поширення вогню по будівельних конструкціях — це розмір зони пошкодження зразка в площині конструкцій від межі зони нагрівання до найбільш віддаленої точки пошкодження.

Медичні протипоказання – наявність в організмі анатомо-фізіологічних відхилень або патологічних процесів, які перешкоджають виконанню певної роботи.

Механічна дія - це розшарування, розриви та інші подібні ушкодження тканин організму, в тому числі м'язової тканини, стінок кровоносних судин, судин легеневої тканини внаслідок електродинамічного ефекту, а також миттєвого вибухоподібного утворення пари від перегрітої струмом тканинної рідини та крові.

Міжгалузеві ДНАОП (Державні нормативні акти з охорони праці) - загальнодержавного користування, їхня дія поширюється на всі підприємства та організації України незалежно від галузей належності.

Мікробіологічне самозаймання - відбувається у результаті самонагрівання, що спричинене життєдіяльністю мікроорганізмів у масі речовини.

Мікроклімат виробничого приміщення - це клімат внутрішнього середовища цього приміщення, який визначається дією на організм людини температури, вологості та швидкості руху повітря, а також температури навколишніх поверхонь (предметів).

Місцева (локальна) - вібрація втягує в коливні рухи лише окремі частини тіла людини (руки, ноги).

Місцеве освітлення – освітлення, додаткове до загального, що утворюється світильниками, концентрує світловий потік безпосередньо на робочих місцях.

Напруженість праці – характеристика трудового процесу, що відображає переважне навантаження на центральну нервову систему.

Небезпека – потенційне джерело шкоди, коли людина піддається з визначеним ступенем ймовірності дії небезпечних або шкідливих чинників.

Небезпечна зона – простір, у якому можлива дія на працівника небезпечного і (або) шкідливого виробничого чинника.

Небезпечний виробничий чинник – виробничий чинник, вплив якого на працівника в певних умовах може призвести до захворювання, зниження працездатності й (або) негативного впливу на здоров'я нащадків.

Небезпечні умови праці – умови праці, що характеризуються такими рівнями чинників виробничого середовища, вплив яких протягом робочої зміни (або її частини) створює високий ризик виникнення важких форм гострих отруєнь, каліцтв, загрозу для життя.

Негорючі (неспалювані) — речовини та матеріали, що непридатні до горіння чи обуглювання у повітрі під впливом вогню або високої температури.

Недопустимий ризик – ризик, якого сучасний рівень розвитку науки, техніки й технології дає змогу уникнути.

Нещасний випадок – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого чинника чи середовища, що сталися у

процесі виконання ним трудових обов'язків, унаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Нещасний випадок на виробництві – раптове погіршення стану здоров'я або настання смерті працівника під час виконання ним трудових обов'язків унаслідок короточасного (тривалістю не довше однієї робочої зміни) впливу небезпечного або шкідливого чинника.

НПАОП (Нормативно-правові акти з охорони праці) – це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання (ст. 27 Закону України “Про охорону праці”).

Особиста гігієна — це комплекс індивідуальних заходів для кожного працівника під час виконання певної роботи на виробництві і в побуті з метою профілактики можливих захворювань чи отруєнь.

Оптимальні мікрокліматичні умови — поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалій і систематичній дії на людину забезпечують збереження нормального функціонального і теплового стану реакцій терморегулювання.

Оптимальні (комфортні) умови праці – умови праці, за яких має місце найвища працездатність і добре самопочуття працівника.

Охорона праці – система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Охоронне освітлення - розміщується вздовж меж території, яка охороняється в нічний час спеціальним персоналом.

Паніка – в основному спричиняється швидкими змінами психологічного стану людини, як правило, депресивного характеру в умовах екстремальної ситуації (пожежі, надзвичайній ситуації).

Перевтома – сукупність стійких несприятливих для здоров'я працівників функціональних порушень в організмі, які виникають внаслідок накопичення втоми.

Передача кольору – вплив спектрального складу випромінювання штучного джерела світла на сприйманий колір освітлюваних об'єктів порівняно з кольором цих об'єктів при освітленні їх стандартним джерелом світла.

Переносний вогнегасник - вогнегасник, за масою та конструктивним виконанням придатний для перенесення однією людиною.

Пересувний вогнегасник - вогнегасник, змонтований на колесах чи візку, придатний для переміщення однією людиною.

Періодичний медичний огляд – медичний огляд працівників, який проводиться з установленою періодичністю для виявлення ознак виробничо зумовлених захворювань, а також патологічних станів, що розвинулися протягом трудової діяльності та перешкоджають продовженню роботи за певним фахом.

Перша медична допомога - це комплекс заходів, спрямованих на відновлення або збереження здоров'я потерпілих, здійснюваних немедичними працівниками (взаємодопомога) або самим потерпілим (самодопомога).

Піна — це колоїдна дисперсна система, яка складається із дрібних бульбашок, заповнених газом.

Пінний вогнегасник - вогнегасник, призначений для застосування водопінної вогнегасної речовини.

Пожежа - це неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується у часі і просторі та створює загрозу життю і здоров'ю людей, навколишньому середовищу, призводить до матеріальних збитків.

Пожежний сповіщувач — це пристрій для формування сигналу про пожежу.

Пожежна небезпека - можливість виникнення та розвитку пожежі в будь-якій речовині, процесі, стані.

Пожежобезпека об'єкта – стан об'єкта, за якого з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення і розвитку пожежі та впливу на людей небезпечних факторів пожежі, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Пожежонебезпечна зона – це простір у приміщенні або за його межами, у якому постійно або періодично знаходяться (зберігаються, використовуються або виділяються під час технологічного процесу) горючі речовини, як при нормальному технологічному процесі, так і при його порушенні в такій кількості, яка вимагає спеціальних заходів у конструкції електрообладнання під час його монтажу та експлуатації.

Пожежовибухонебезпечна подія – така подія, реалізація якої призводить до утворення горючого середовища й виникнення джерела запалювання.

Пожежонебезпечна зона класу П-I – простір у приміщенні, у якому знаходиться горюча рідина — рідина, що має температуру спалаху, більшу за +610С.

Пожежонебезпечна зона класу П-II – простір у приміщенні, у якому можуть накопичуватися і виділятися горючий пил або волокна з нижньою концентраційною межею спалахування, більшою за 65 грам на метр кубічний.

Пожежонебезпечна зона класу П-IIIa – простір у приміщенні, у якому знаходяться тверді горючі речовини та матеріали.

Пожежонебезпечна зона класу П-III – простір поза приміщенням, у якому знаходяться горючі рідини, пожежонебезпечний пил та волокна, або тверді горючі речовини і матеріали.

Попередній медичний огляд – медичний огляд, який проводиться під час влаштування на роботу для визначення початкового стану здоров'я претендента та його відповідності конкретно обраній професії.

Показник осліпленості – критерій оцінки осліплюючої дії освітлювальної установки.

Порошковий вогнегасник - призначений для застосування вогнегасного порошку.

Працездатність – здатність людини до праці, яка визначається рівнем її фізичних і психофізіологічних можливостей, а також станом здоров'я та професійною підготовкою.

Працівник – особа, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов’язки або функції згідно з трудовим договором (контрактом).

Природне освітлення – це пряме або відбите світло сонця (небосхилу), що освітлює приміщення через світлові пройоми в зовнішніх огорожувальних конструкціях.

Припливна вентиляція - служить для подачі чистого повітря ззовні у приміщення.

Промислова безпека – безпека від аварій на виробничих об’єктах і наслідків цих аварій.

Промислова продукція підвищеної небезпеки – машини, механічне обладнання, технічні системи (комплекси) та інші технічні засоби праці, що характеризуються підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров’ю чи майну або довкіллю.

Протипожежний режим – це комплекс встановлених норм поведінки людей, правил виконання робіт та експлуатації об’єкта (виробу), спрямованих на забезпечення його пожежної безпеки.

Професійне захворювання – патологічний стан людини, зумовлений роботою і пов’язаний з надмірним напруженням організму або несприятливою дією шкідливих виробничих факторів.

Професійний відбір – сукупність заходів, метою яких є відбір осіб для виконання певного виду трудової діяльності за їхніми професійними вміннями, анатомо-фізіологічними і психологічними особливостями, а також за станом здоров’я та віком.

Профілактичні заходи – система організаційно-технічних, гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на створення сприятливих умов праці для здоров’я працівників.

Радіаційнозахисний одяг пожежника - спеціальний одяг, призначений для захисту тіла пожежника від впливу іонізуючого випромінення.

Ризик – імовірність заподіяння шкоди з урахуванням її важкості.

Рівень безпеки – оцінка безпеки з посиланням на прийнятний ризик.

Рівень забезпечення пожежної безпеки – кількісна оцінка попереджених збитків у разі можливої пожежі.

Роботодавець – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, фізична особа, яка використовує найману працю.

Робоча зона – визначений простір, у якому розміщено робочі місця постійного або непостійного (тимчасового) перебування працівників.

Робоче місце – місце постійного або тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності.

Робоче освітлення - призначене для забезпечення виробничого процесу, переміщення людей, руху транспорту і є обов'язковим для всіх виробничих приміщень.

Розумова праця - поєднує роботи, пов'язані з прийомом і переробкою інформації, що потребують переважно напруженості сенсорного апарату, уваги, пам'яті, а також активізації процесів мислення та емоційної сфери.

Сила світла – це величина, що визначається відношенням світлового потоку до тілесного кута, в межах якого світловий потік розподіляється рівномірно.

Самозаймання - початок горіння без джерела запалювання.

Самоспалахування - самозаймання, що супроводжується полум'ям.

СУОП (Система управління охороною праці) – це сукупність органів управління підприємством, яка на підставі комплексу нормативної документації проводить цілеспрямовану, планомірну діяльність щодо здійснення завдань і функцій управління з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці.

Система пожежної безпеки – це комплекс організаційних заходів і технічних засобів, спрямованих на запобігання пожежі та збитків від неї.

Спалах - швидке згорання горючої суміші без утворення стиснутих газів, яке не переходить у стійке горіння.

Спалахування - займання, що супроводжується появою полум'я.

Статична електрика – сукупність явищ, пов'язаних з виникненням, збереженням та релаксацією вільних електричних зарядів на поверхні і в об'ємі діелектричних та напівпровідникових речовин, матеріалів, виробів або на ізольованих провідниках.

Страховий випадок – нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психологічну травму, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та (або) соціальних послуг.

Страховий ризик – обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок.

Теплове самозаймання - виникає при зовнішньому нагріванні речовини на певній відстані (через повітря).

Термічна дія струму - проявляється через опіки окремих ділянок тіла, нагрівання до високої температури кровоносних судин, нервів, серця, мозку та інших органів, які є на шляху струму, що зумовлює в них суттєві функціональні розлади.

Тління - горіння без випромінювання світла, що, як правило, супроводжується з появою диму.

Травма – порушення анатомічної цілісності організму людини або його функцій унаслідок дії чинників зовнішнього середовища.

Трудове каліцтво – втрата здоров'я працівником унаслідок виробничої травми.

Тяжкість праці – характеристика трудової діяльності людини, яка визначає ступінь залученості до роботи м'язів та відображає фізіологічні витрати внаслідок фізичного навантаження.

Умови праці – сукупність факторів виробничого середовища і трудового процесу, які впливають на здоров'я та працездатність людини у процесі її професійної діяльності.

Фізична праця - підвищене навантаження, передусім, на м'язову систему та інші функціональні системи організму (серцево-судинну, дихальну, обміну речовин).

Фон – поверхня, що безпосередньо прилягає до об'єкта розпізнання, який розглядається.

Фібриляція серця - швидкі хаотичні і різночасні скорочення окремих волокон серцевого м'яза.

Хімічне самозаймання - виникає внаслідок дії на речовину повітря, води, а також при взаємодії речовин.

Чергове освітлення – освітлення у неробочий час.

Шкідливий виробничий фактор – виробничий фактор, вплив якого може призвести до погіршення стану здоров'я, зниження працездатності працівника.

Шкідливі умови праці характеризуються наявністю шкідливих виробничих чинників, що перевищують гігієнічні допустимі норми і здатні чинити несприятливий вплив на організм працівника.

Шкода – фізичні ушкодження і (або) збитки, заподіяні здоров'ю людей і (або) майну чи навколишньому середовищу.

Штучне освітлення – здійснюється штучними джерелами світла (лампами розжарювання або газорозрядними) і призначене для освітлення приміщень у темні години доби, або таких приміщень, які не мають природного освітлення.

Шум - будь-який небажаний звук, який заважає.

Шумове забруднення – це форма фізичного забруднення, що полягає у збільшенні рівня шуму понад природний, викликає у людини за короткочасного впливу – неспокій, а за тривалого – погіршення здоров'я.

Яскравість - визначається як відношення сили світла, що випромінює елемент поверхні в загальному напрямку до площі поверхні, що освітлюється.

Література

1.Державний стандарт України ДСТУ 2293 – 99 “Охорона праці. Терміни та визначення основних понять” .

2.Державний стандарт України ДСТУ 2272 – 06 “Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять” .

3.Б.П. Чайковський, А.В. Шалько, Б.Т. Грималюк, Н.І.Павлик, І.Г. Ярошович. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з нормативної дисципліни «Основи охорони праці» на тему «Засоби індивідуального захисту від шкідливої дії виробничих факторів, їх вибір». – Львів, 2012.- 33 с.

4.Б.П. Чайковський, Б.Т. Грималюк, Н.І.Павлик, А.В. Шалько, І.Г.Ярошович. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з нормативної дисципліни «Основи охорони праці» на тему Основні положення Закону України «Про охорону праці ». – Львів, 2012.- 72 с.

5.Б.П. Чайковський, І.Г. Ярошович, А.В. Шалько,Б.Т. Грималюк, Н.І.Павлик, Л.В.Занічковська. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з нормативної дисципліни «Основи охорони праці» на тему «Шумове забруднення і вібрація». – Львів, 2013.- 43 с.

6.Б.П. Чайковський, І.Г. Ярошович, А.В. Шалько,Б.Т. Грималюк, Н.І. Павлик. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з нормативної дисципліни ООП на тему "Вентиляція виробничих приміщень". – Львів, 2013. – 21с.

7.Б.П.Чайковський, І.Г.Ярошович, Л.В.Занічковська, А.В.Шалько. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з освітлення виробничих приміщень. – Львів, 2013. – 25 с.

8.Б.П. Чайковський, А.В. Шалько, І.Г. Ярошович, Л.В. Занічковська. Методичні вказівки для проведення лабораторних занять з нормативної дисципліни ООПна тему "Електробезпека". – Львів, 2013.- 69 с.

9.Батлук В.А. Охорона праці: навч. посібник. 3-тє вид., доп./ В.А. Батлук, М.П. Кулик, Р.А. Яцюк. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 388с.